

РЕЦЕНЗІЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ООН У СКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЙ ЯК ГАРАНТІЯ ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ (РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ В.Г. ПЯДИШЕВА «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ООН У СКЛАДІ МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ»)¹

**Бабенко А.М., д.ю.н., доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Одеський державний університет внутрішніх справ**

Останнім часом через винахід новітніх видів зброї, поширення сучасних телекомунікаційних систем локальні збройні конфлікти, що виникають, становлять усе більшу небезпеку для світового миру. При цьому довготривалість міжнародних операцій із підтримання миру свідчить про їх низьку ефективність. Через низку чинників у складі міжнародних операцій із підтримання миру зростає роль поліцейського компонента. Однак підвищення його ефективності обмежується недосконалим міжнародно-правовим забезпеченням, поліпшенню якого присвячена надана книга, що й визначає її актуальність.

У монографії висвітлюється ряд аспектів. Локальні збройні конфлікти розглядаються як різновид гуманітарної кризи. Гуманітарні інтервенції розглядаються в усій суперечливості їхньої легітимності. Міжнародні операції з підтримання миру, як послідовник гуманітарних інтервенцій, розглядаються як складова частина в системі операцій ООН на користь миру. Під час розгляду міжнародно-правового забезпечення операцій ООН із підтримання миру особлива увага приділяється питанням регламентації діяльності поліцейського компонента.

Головною відмінністю наданої книги серед вітчизняних робіт є її спрямованість на встановлення і усунення недоліків у всьому комплексі міжнародно-правової регламентації діяльності поліції ООН у складі операцій із підтримання миру і безпеки.

Визначення «актуальні» в назві книги має прямий сенс, оскільки наголос робиться саме на тих нагальних проблемах, які наразі є головною перешкодою на шляху підвищення ефективності роботи поліції ООН. Отже, назва повністю відповідає змісту книги.

Висновки автора ґрунтуються на численних фактичних даних, що зібрано ним протягом участі у чотирьох міжнародних операціях із підтримання миру, а також надано у численних наукових виданнях, у звітах профільних міжнародних організацій та визнаних неурядових організацій.

Сутність теоретичного значення книги В.Г. Пядишева полягає в тому, що вона стимулює подальші дослідження в багатьох напрямках, таких як: розроблення критеріїв щодо визнання ступеня гуманітарної кризи, який потребує або не припускає гуманітарної інтервенції, дослідження в галузі боротьби з корупцією у всіх шарах постконфліктних держав, у міжнародних організаціях, що покликані сприяти постконфліктним державам у створенні стійкого миру. Також вона добре «впишеться» до навчального процесу з дисциплін «Міжнародне право» та «Міжнародне гуманітарне право» у вищих закладах освіти за напрямками «правознавство» та «правоохоронна діяльність». Багато важливого знайдуть для себе фахівці з боротьби з торгівлею людьми, наркотрафіком та транснаціональним тероризмом.

Прагнучи знайти практично-необхідні рішення для підвищення ефективності поліції ООН у складі міжнародних операцій з підтримання миру, В.Г. Пядишев послідовно вивчає теорії миру і війни, збройних конфліктів та за необхідності розвиває їх. Переймаючись, у першу чергу, небезпекою найбільш поширених наразі внутрішньодержавних локальних збройних конфліктів і розглядаючи їх як антропогенну гуманітарну кризу, автор розвиває онтологію зазначених конфліктів, чітко висвітлюючи досі не досліджені суб'єкти розвитку конфлікту: організовану злочинність у її зв'язку з тотально корумпованими шарами місцевої влади та транснаціональним тероризмом.

В.Г. Пядишев розглядає гуманітарні інтервенції, з одного боку, як найбільш оперативний засіб втручання для припинення негативних наслідків внутрішньодержавного локального збройного конфлікту, з іншого боку – як засіб досягнення власних інтересів державою-інтервентом, незважаючи на наслідки для проблемної держави. Отже, на підставі вивчення численних джерел автор розробляє і пропонує власні критерії розмежування так званих гуманітарних інтервенцій на: «дійсні гуманітарні інтервенції», «псевдогуманітарні інтервенції» та «гуманітарні псевдоінтервенції». Він робить висновок про необхідність створення і регулярного супроводження «Міжнародного Кодексу з попередження гуманітарних катастроф» із метою вчасного виявлення на планеті небезпечних зон, що потребують нагальної участі світової спільноти, а також для виявлення спроб аґравації ситуації для провокування інтервенції під виглядом гуманітарної.

При цьому В.Г. Пядишев зауважує, що легітимізація з боку ООН будь-яких інтервенцій передбачає дотримання визнаних світовою спільнотою принципів мирного співіснування держав, наприклад принципу рівноправності і самовизначення народів. Але при цьому неминуче буде порушено принцип невтручання в справи, що входять до внутрішньої компетенції держав, а також принцип територіальної цілісності держав. Отже, автором визначено наявність компліментарності та протиріч між принципами мирного співіснування держав.

Ознайомлюючи читача з усіма складовими частинами операцій ООН на користь миру, автор вказує на міжнародні операції з підтримання миру і безпеки як на легітимну альтернативу гуманітарним інтервенціям. Проте він доводить, що через інертність механізмів ООН гуманітарні інтервенції залишатимуться і надалі найбільш оперативним засобом втручання зовнішніх сил для припинення локального збройного конфлікту. Отже, світова спільнота має бути готовою здійснити визначення дійсно гуманітарних інтервенцій, викликаних бажанням тієї або іншої держави припинити гуманітарну кризу. В.Г. Пядишев також робить висновок, що стійкий мир не може бути

¹ Пядишев В.Г. Актуальні проблеми міжнародно-правового забезпечення діяльності поліції ООН у складі міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 455 с.

забезпечено, якщо після виконання їх оперативної ролі в кожному конкретному випадку гуманітарні інтервенції не буде замінено на легітимізовані ООН міжнародні операції з підтримання миру.

Можна вважати центральним висновок В.Г. Пядишева про те, що у складі міжнародної операції з підтримання миру і безпеки на терені після внутрідержавного локального збройного конфлікту необхідно мати поліцейську складову частину з виконавчою владою та, відповідно, з правом носіння та застосування вогнепальної зброї. Це має бути закріплено в мандаті поліції ООН відповідною резолюцією Ради Безпеки ООН. Зазначений висновок автора ґрунтується на тій обставині, що в умовах зруйнованої правоохоронної системи в постконфліктній державі організована злочинність неконтрольовано поширюється і розростається до рівню транснаціональної.

В.Г. Пядишев досліджує причини низької успішності боротьби в зоні відповідальності міжнародних операцій з підтримання миру з організованою злочинністю (зокрема, з торгівлею людьми та незаконним обігом наркотрафіком) і доходить висновку, що поліція ООН у цілому для цього не готова. Для підвищення ефективності боротьби з транснаціональною організованою злочинністю в зонах відповідальності міжнародних операцій із підтримання миру автор пропонує такі заходи: створення у складі поліції ООН спеціалізованих підрозділів; протягом селекції серед офіцерів національних поліцій для участі в операціях з підтримання миру здійснювати відбір певної кількості за необхідним фахом; надати повноваження поліції ООН у складі операцій організувати та підтримувати зв'язки зі спеціалізованими підрозділами поліції тих держав, з якими виявлено зв'язки злочинців із терену операції; підтримування поліцією ООН інформаційних зв'язків із неурядовими організаціями, зокрема з тими, що на теренах операції працюють із таборами біженців.

Як одну з рис, що також притаманні сучасному внутрідержавному локальному збройному конфлікту, В.Г. Пядишев називає розвиток транснаціонального тероризму. Він також визначає феномен останнього як використання держав оточення таким чином: держави високого рівню розвитку – джерело коштів, зброї, технологій та фахівців високого рівню; держави середнього рівню розвитку – основна маса бойовиків; держави, що розвиваються, – джерело «живого товару», площі для плантацій наркотичних речовин, тощо. Ще одна особливість – протекціонізм та використання організованої злочинності.

В.Г. Пядишев зауважує також, що після довготривалих збройних конфліктів колишні учасники бойових дій часто-густо потрапляють до лав організованої злочинності, значно погіршуючи стан оперативної обстановки на терені. Автор встановив дві основні причини цього: втрата колишнім бойовиком персонального статусу після закінчення бойових дій, а також наполегливі вимоги місцевих злочинних кіл, або терористів, вступити до їхніх лав. Для зниження ризику автор пропонує створення в зонах операцій із підтримання миру добровільних товариств сприяння правопорядку. Діяльність зазначених товариств має спрямовуватись поліцією ООН із поступовою передачею керування місцевій поліції. Участь у зазначених товариствах повинна пропонуватись колишнім бойовикам безпосередньо після завершення ними участі у програмі «роззброєння-деобілізація-реінтеграція». Всі зазначені заходи потребують опрацювання в Департаменті операцій ООН

із підтримання миру за участі Департаменту польової підтримки та Шостого комітету Генеральної Асамблеї, а також наступного Затвердження резолюцією Ради Безпеки ООН.

Важливою перешкодою у відновленні на терені операції стійкого миру автор вважає місцеву корупцію на всіх щаблях влади. Корупція притаманна місцевому суспільству в першу чергу через тотальне жебрацтво. Від початку участі в міжнародній операції офіцери ООН, які набрані з різних держав, повинні знати, що за умов певної необережності місцева корупція може підірвати ефективність їхньої діяльності.

В.Г. Пядишев доводить, що сьогодні корупція притаманна також і міжнародному складу операцій із підтримання миру, про що свідчать чисельні звіти та публікації, наведені в переліку літератури. До основних проявів корупції тут слід віднести «кришування» деяких видів організованої злочинності, розкрадання цільових коштів, обмін ресурсів операції на місцеві коштовності тощо. При цьому спостерігаються також численні відверті кримінальні злочини представників міжнародного складу операцій проти місцевого населення. Автор вважає основною причиною цього безкарність, зумовлену низкою причин. Служби внутрішніх розслідувань у складі міжнародних операцій із підтримання миру не мають повноважень розслідувати кримінальні справи. Дипломатичний імунітет, що його мають представники міжнародної операції, заважає вчасному проведенню розслідувань. Юрисдикцію над підозрюваним здебільшого має патримоніальна держава, яка не зацікавлена у здійсненні розслідування. Розірвати коло безкарності, на думку автора, можуть такі заходи, як: надання зазначеним службам внутрішніх розслідувань повноважень проведення кримінальних розслідувань, заборона термінової репатріації підозрюваного до зняття з нього дипломатичного імунітету, надання всім зазначеним злочинам статусу військових злочинів, передача юрисдикції над підозрюваними Міжнародному кримінальному суду.

При тому, що робота має строгу практичну спрямованість – підвищення ефективності діяльності поліції ООН у складі міжнародних операцій із підтримання миру і безпеки, – вона підкуповує ґрунтовністю теоретичного підходу, великою множиною джерел, починаючи від статутних документів ООН і завершуючи звітами правозахисних неурядових організацій.

У всьому своєму обсязі монографія є корисною для багатьох груп читачів. Зокрема, для студентів, що вивчають міжнародне право, і всіх осіб, які цікавляться проблемами Миру та безпеки. Доцільно звернути увагу на те, що генеральною лінією в роботі проходить проблема практичної реалізації забезпечення миру під час збройного конфлікту, автор звертає увагу на цілий ряд недоліків у системі координат «мир – війна», на компліментарність та протиріччя міжнародно-признаних принципів мирного співіснування держав. Практикам, майбутнім учасникам операцій підтримання миру і безпеки, важливо зрозуміти систему телеології сучасних локальних збройних конфліктів, оцінити множину суб'єктів, які працюють у напрямі захисту своїх прихованих цілей, що не відповідає загальній меті встановлення стійкого миру. Підсумовуючи, зазначимо, що результати, висвітлені в монографії В.Г. Пядишева, заслуговують на високу оцінку і є результатом ґрунтовної, багаторічної роботи у справі збереження миру і безпеки та дотримання правопорядку.